

RÂNDUNICA

FÓIE LITERARĂ-BELETRISTICĂ.

APARE

IN SIBIIU, DE TREI ORI PE LUNA.

PROPRIETAR-EDITOR ȘI REDACTOR

SILVESTRU MOLDOVAN.

SUMARUL:

Poeților	I. Demetrescu.
In necunoscut	Gr. Mărunțeanu.
Ci pôte 'n darn	T. Bocancea.
Profesorul Iordache	Marg. Moldovan.
Un zimbet	Ioan Scurtu.
Teorema lui Pythagora	Castelnuovo-Câdea.
Rămurele:	
Impresii de călătorie	Ilie din Urseni.
Feliurite	* * *

Apare:
în 10, 20 și 30 a fiecărei luni.

Abonamentul:
Pe an 6 fl., pe jumătate de an 3 fl., pe pătrar de an 1-70 fl.
Pentru România și străinătate pe an 16 franci.

Proprietar-editor și redactor Silvestru Moldovan.

POEȚILOR.

*S'a dis de mult și scie fie-care
Că 'n lume toți se sbuciumă 'n dureri,
Iar voi descriți frumoșe primăveri,
Ca să uităm durerea noastră mare
Și să părem că-avem și noi plăceri.*

*Și-ades cântați, mascându-vă durerea,
Poeme dragi, de-un farmec negrăit,
Și vă forțați, c-un zimbet siluit,
Să ne-arătați și să ne dați puterea,
Ca să luptăm mereu, neconțenit.*

*Dar, alinând în versurile văstre,
Poeți iubiți, durerea tuturor,
Uitați ades că-aveți și voi un dor; —
De-aceca ați, luminătoare astre,
Vă cânt mereu, vă sunt admirator.*

București, 29 Nov. 1894.

Ilie Demetrescu.

IN NECUNOSCUT.

Poveste, fantastică.

(Sfârșit)

Gr. Mărunțeanu.

In acel moment un fulger viu biciui norii și eu de prea multă lumină închisei ochii. Când i-am deschis, tabloul se schimbase iar; eram într'un salon mare de dans. Părechile se învârtteau nebușese împrejurul nostru! Satan tot mă ținea de mână.

— Pentru că îmi aparții cu desăvârșire, deore-ce păcatele, care le-ai făcut mi te-a dat mie, și fiind-că am un gust ca să fac cu tine aceea, ce n'am făcut cu nimeni altul, înainte de a te duce în iad, am să-ți arăt toate vanitățile, prostiile și nebuniile, care le fac omenii. Te-am adus mai întâiu aci în acest bal. Am să-ți dau o putere, ca să cetesci în gândul fie-cărui individ și ai să te îngrozesci câtă ură și prefăcătorie se ascunde într'o secătură de acesta. Iată ceta nalt; strânge talia damei cu care dansază, îi șoptește cuvinte de dragoste, o sărută încet pe gât, se gândește în același moment la amanta lui, la o fată care a înșelat-o, la o alta, care o va înșela, ér nevasta lui îl așteptă acasă, legănându-și copilul.

Iată acesta, care trecu acum pe lângă noi e un bancher, care vrea să dea faliment, însă voește mai înainte să se însore cu fata care o ține în brațe, pentru ca în urmă cu banii ei și cu ai lui să pōtă trăi bine în o altă țară, unde să fie singur de capul lui.

Uite ăsta din drēpta e un avut scăpătat; face curte celei cu care-l veți că vorbesc, pentru că e bogată și plătește bine o dragoste tinēră. Ceta din fund e un poet, visător la lună, caută și el o fată cu părul bălaiu, ochii albaștri ca seninul, buzele roșii, care să-l iubească pentru că e poet și să mōră după dēnsul fiind că e sērăc. Nenorocitul! Uite veți, singur soiul acesta de omeni mai au porniri sincere și nu sunt atât de veninoși: se nutresc cu aer și speranțe. Femeia din stāngata e o vēduvā, care a îngropat până acum patru bărbați. Câte-și patru au iubit-o nebușese, pentru că e frumoșă și are farmec, dar ea n'a iubit pe nici unul din ei. Erau frumoși, bogați, nobili, dar amantul care stă lângă dēnsa cu totā uriciunea lui, i s'a părut ei că

e mai frumos și că e desevêrșit. Fata care trecu ca fulgerul pe lângă noi și te-a atins cu rochia, e o cochetă, care nu-și găsește părechie. Inșală pe toți, cari o iubesc, își bate joc de amor acum și mai târziu am s'o fac să iubescă pe omul cel mai de rând, care s'o bată de trei ori pe ți. Uite bătrânul ăsta e de 65 de ani și e amorezat nebun. Își prăpădesce averea căutând o fată, care să se înnebunescă după vopseaia ciocului, a părului și a mustăților sale. Țsta e un jucător de cărți. A omărit doi unchi, o mătușe, două soții numai pentru ca să-i moștenescă și să aibă cu ce juca. Pierde mereu. Țsta e Magistrat. Condamnă pe bun ca și pe rău, pe vinovat ca și pe nevinovat, deore-ce legile sunt făcute de o potrivă pentru toți.

De multe ori își pierde cugetarea în lumi închipuite, unde să vede incunjurat de femei frumoșe, pe când vr'un serman advocat își desvolta pledoarea pentru a scăpa un nevinovat, acusat pe nedrept că ar fi făptuit o crimă.

Când se reculege advocatul a isprăvit, el n'a înțeles nimic și condamnă pe acusat.

Țsta e gazetar. O specie foarte ciudată de ómeni. Cât îl vești de slab și de uscat, atâta e de rău la inimă. Un șerpe are mai puțin venin, de cât are dânsul. Nu este om, care să nu fi fost injurat și calomniat de el. Toți au cusururi, toți sunt imbecili, și el, cel mai mare imbecil, se crede geniú. E mic de statură, e mic și de suflet, dar e mare în orgoliu. Esplotéza o întregă tagmă de ómeni nenorociți, pentru ca să-și satisfacă mai bine poftetele lui. Vrea să trecă drept reformator și croiesce legi de literatură și de politică, cum numai un creier degenerat pôte să concépă.

Acésta e o femeie evlaviósă, care să rógă tótă ziua lui Dumneđu, ca să-i dea un amant, cum nu se pôte găsi nicăiri.

Toți au inșelat-o după cum și ea i-a inșelat pe toți. E cea mai vițiosă femeie și se rógă, cređuend, că ziua Dumneđu îi va erta pécatele, care le face nóptea.

RĂMURELE.

Impresii de călătorie

de Ilie din Urseni.

Constanța, Septembrie, 1894.

În timpul petrecerii noastre la Constanța am făcut și două excursiuni: una la vîi, ér alta pe mare cu încrucșatorul „Elisabeta“.

La vîi am mers cu două trenuri separate, puse la dispoziție din partea primăriei, care cu multă preveniență și ospitalitate ne-a găzduit. Ajunși la vîi, cari să află în fața stabilimentului băilor de mare, unii s'au apucat a face cura de mare, scaldându-se, ér alții cură de struguri, cari aveau bône de-o mărime estra-ordinară și la noi neobicinuită.

Ași fi intrat și eu în apă, dacă mi-ar fi eșit din minte delfinii de ieri. Așa însă

„... pe malul mării la umbră stând culcat

În liniște adencă și 'n visuri cufundat,

Privesc trecënd mulțime de vase călătore

Ce lunecă pe valuri ca lebede ușore.

și la cei ce în baie sgribureau de rēcéla vântului, ce sufla din spre Rusia.

Acésta societate imi aduce aminte un pasagiu dintr'o carte a ta care sună, mi se pare, astfel:

„Intr'o cetate, unde domnesce ciurma, dacă o administrație neprevêdătoare ar lăsa să se umple stradele cu bolnavi și cadavre, dacă ar lăsa aerul să se corupă și imaginațiile să se spăimânte, nu este de indoit, că în fôrte puțin timp acésta mânia dumneđuescă se va întinde peste trei părți din populație; dar dacă din contră administrația ar face să piară tóte urmele teribilului flagel, dacă murinđuii ar fi ascunși prin spitale și victimele ridicate numai de cât, epidemia s'ar reduce la singurele sale puteri.

Vițitul este tocmai ca și ciurma: Își are pretutindeni miasmele sale, care corump aerul moral.

Cuvintele aceste din urmă ale satanei, mă făcură să-i ȓic:

— Aide să eșim de aici, căci simt că mă înabuș.

Se făcú întunerec; o sguduitură grozavă mă clătina, se făcú întunerec și mă vêđui într'un palat fôrte lucos.

— Aci suntem în locuința unui Rege.

Te-am adus eu să vești viața intimă a unui monarh. Se desfăcú un pârte și pe un tron impodobit numai în aur ședea regele, încunjurat de curtea sa.

Unul din ministrii îi puse înainte un tianc mare de hârtii, pe care mai mulți nenorociți așternuse pășurile lor. Regele dete ordin să i se pue masa, resfoi câte-va hârtii, a lene recomandă pe unele atențiunei d-lui Ministru, pune pe cele mai multe la dosar, căscă, se dete jos și trecú la masă.

— Ai vêđut? mă întrebă Satana.

— Da.

— Acum să trecem în altă parte.

Palatul dispărú imediat și în locul lui se ivi o casă unde se juca cărți. Fumul nu-mi permise pentru un moment să disting bine locuința și ómenii dintr'ensă, dar când mă obicinui vêđui o mulțime de mese încărcate cu aur și cărți, ér în jurul lor ómeni aprinși la față, cari jucau.

Observându-mé amicul Anton imi ȓise: „Tu frate Ilie ai minte de domn, căci „vântul ăst de mędă-nópte“ mi-a sbărcit pielea și mi-a băgat frig în óse“.

„Așa-ı“, i-am reflectat eu, reamintindu-i cuvintele lui Nenițescu, valabile pentru toți românii:

„Vântul cel de mędă-nópte

Nici odată nu șoptese,

Țării nóstre blânde sópte“.

„Adu-ți aminte, că ești în Dobrogea și esplică-ți situațiunea“.

Dar mult mai interesantă a fost excursiunea pe mare din ziua următoare cu „Elisabeta“, cea mai mare naie de resbel a României. pusă la dispoziția tinerimei din partea ministrului de rêsboiu.

Plecarea era anunțată din port pe óra 1 d. a. Indata după dejunul luat la órele 11 s'au început pregătirile pentru călătorie, căci nu-i glumă a face o călătorie mai lungă pe mare. Ești ușor atacat de așa numita malarie, care-ți causéză friguri și alte neplăceri trecătoare. Și-au cumpêrat deci cu toții sticle de cognac, rum, vin roș, apoi alămăi și alte medicamente, cari aveau să paralizeze puterea și fôrțele „bólei de mare“.

Nu-i vorbă, astfel de medicamente, și pe uscat îți priesc.

Încă nainte de óra 1 s'a început inbarcarea cu ajutorul luntrelor mici mânate de câte 4 marinari. Alt-cum nu se pôte imbarca, căci „Elisabeta“ mare fiind nu se pôte apropia tare de mal.

— Uită-te la masa ceea, imi dişe Satana, veđi pe omul ăla slab, a pierdut până acum tot ce avea; jăcă pe trăsură, pe cai, pe giuvaerele nevestei şi după ce le va pierde va juca chiar şi pe nevestă, căci este cea mai frumoasă din oraş.

Intorsei capul cu scărbă şi dădui de figura unui om palid şi slab, care se învineţea mereu.

— Veđi acela nu mai are nimic de pierdut şi ai să veđi acum cum are să se sfîrşescă.

Tinèrul palid se sculă, se îndreptă spre uşe, băgă mâna în busunar, de unde scöse un revolver, şi l'îndreptă spre tîmpla şi trase. O detunătură, puţin fum, un val de sânge şi atăta tot. Doi ómeni au luat cadavrul şi au eşit cu el; ér dela mese, cei care au întors pentru un moment capul şi-au reluat din nou firul jocului.

— Să eşim şi de aci. Mă înăbuş.

— Unde să mai mergem? mă întrebă Satana.

— Nicăiri!

— Bine.

Se făcù din nou întunerec, simţii că eram ridicat pe sus, dus într'un vârtej şi pus la marginea unei grópe mari din mijlocul cărei eşea un sgomot asurzitor.

— Ce e aci?

— Iadul! . . . Ținete bine că vom scobori.

O sudóre rece simţii la rădăcina părului, pămîntul par'că se învërtea cu mine. dădui un ţipet şi . . .
. m'am deşteptat

Pisica spărsese carofa cu apă, alergând după un fluture la geam.

Fusese un vis.

Bucuresti, 27 Octobree.

CI PÓTE 'N DARN . . .

*Când şăguind mă chinuiesci,
Durerea iar mi-i tréză,
De-mi diçi, că nu mă mai iubesci
Şi pacea-mi încetéză.*

*Atuncea dulce suriđënd
Privesci cu 'nseninare
Şi prepuelnicul meu gând
Deodată-mi şi dispare.*

*Şi încă în urmă tu te miri,
Când inima-mi jellesce,
Ce cređi, d'atâtea năluciri
Amorul să 'ntăresce?*

*Deşi apoi iertare-mi cei
De consciinţă 'nvină,
Ci póte 'n darn deplânge-vei
Odată viaţa-mi stinsă.*

T. Bocancea.

La plecarea eram pe corabie cel puţin la o mie de persoane: studenţi, marinari, musica militară şi mai multe familii din Constanţa, în frunte cu familia prinţului Sturza. —

Intre sunetele muzicii şi între strigătele publicului rămas pe mal, am părăsit portul încredinţându-ne mării pentru mai multe óre.

Sfîrşindu-së imnul, lăutarii cânta arii de joc. ér studenţii şi oficerii marinari folosesc spaţiul din mijlocul corabiei spre a încinge împreună cu domnişórele studente, dansuri vesele. Dar în culmea veseliei età să ivesc efectele bólei de mare şi tocmai la domnişóre, cari schimbând feţe şi slăbind în puteri au necesitate de a fi ținute în braţe de studenţi, cu cari erau tocmai la mijlocul turei, ér oficerii de marină să grăbesc a le oferi din spirituósele medicamente, pe cari fără genare şi în speranţa însănătoşării, să ved silite a le primi.

Bărbaţii au resistat mai mult, dar mai târziu au cădut mulţi şi din ei jertfă impertinentului baccil.

Medicii susţin, că baccilul malariei, ce să află în număr considerabil în ținuturi bogate în apă, causéză bóla, dar posibil că şi legănatul şi balansarea continuă îi aduce stomachul în o stare anormală.

Noi Ardelenii observând, că naia te légănă mai tare la capetele ei, ne-am retras şi suit pe un podiu ridicat şi aflător cam la mijloc, aprópe de punctul de greutate. Aici am fost norocoşi a scăpa de bólă. Póte mirosul medicamentelor din sticlele ce des le perondam,

vîntul ce sufla, ori cântecele vesele, ce le întonam au alungat baccilii în alte direcţiuni.

Cei din ţară însă vedënd, că nu ne dăm, au dat espresiune adevérului, că Ardelenii sunt așa de întăriţi de multele necazuri îndurate, încât nici bacilii nu să mai légă de ei.

Unii cu inclinaţiuni poetice, retraşi în vr'un colţ ori sub căsuliile de-asupra tunurilor şi impresionaţi de adêncimea mării, scoteau din afunđimea sufletului şi talentului lor versuri, ce numai mai târziu vor vedea lumina dílei.

Alţii luau dela oficeri şi soldaţi fórtè inteligenti esplicaţiuni despre naie, diferite maşinării, tunuri, torpile şi modul de operaţiune.

Intre cele mai variate distracţiuni am înaintat pe mare, până la un punct, din care numai vedeam uscat. Ori

„In ce parte să repede

„Ochiul omului nu vede,

„Decât umede câmpii.

Eram în centrul unui disc, pe a cărui periferie erau aşedate marginile emisferei ceresci.

Distras de acéstă privelişte şi cufundat în gânduri nu observam ce să petreceau în jurul meu. De-odată însă aud un sgomot de aplause, cari m'au readus şi cu sufletul în mijlocul societăţii de pe nae.

Aplausele erau la adresa Ardeleanului I. D., care cu o deosébită desteritate gimnastică s'a suit tocmai

PROFESORUL IORDACHE.

Novelă.

(Urmare.)

Margareta Moldovan.

Ușor ți-aș putea documenta tot, dar acum nu; vom mai vorbi de alte ori și aș dori foarte mult să vorbim între patru ochi, cred că nu vei refuza propunerea mea — dișe Eleonora ridicându-se de pe scaun.

— Cu totă plăcerea îți stau la dispoziție, când dorești — reflectă Padu cu un zimbet môle, pe jumătate satiric. — De exemplu mâne înainte de prând am timp liber, putem vorbi.

— Bine — răspuse Eleonora și eși cu pași nesiguri, căci tot corpul îi tremura de iritarea sufletescă.

— Frumôsă conversație am avut — începù Padu din nou, întorcându-se cătră Viorica, care tot timpul acesta stătù ca lipsită de graiu înaintea lor.

— Apoi Leni sermana e mai mult convalescentă și se irită foarte iute, se nu iai în nume de rău — răspuse Viorica privindu-l blând cu ochii ei verđii și limpeđi ca cristalul.

Padu se cutremurà la aceste priviri și pasiuni vehemente îi re'nviau în inimă.

Buzele îi ardeau și ochii îi sclipea, nu era stăpân pe sine.

Era în stare să delătore cele mai grele obstacole cu risic de viață, numai să ajungă la rezultat. Simțind însă, că nu își putea da sémă despre cele ce făcea, află de bine să se depărteze. Strinse mâna Vioricei cu căldură și eși.

Viorica rămase în urma lui nedumerită, nu se mai scia gândi la nimic, decât simțea încă mâna lui ferbinte și amortéla în mâna ei. — —

Eleonora ședea adêncită în gânduri în odaia ei, Viorica stătea lângă o feréstră, perdându-și privirile în depărtare și lăsând gândului aripi libere.

Padu se primbla vehement pe strade frământându-și creerii cu planuri iscusite. Êtă schimbare! Înainte

cu o oră ședeau toți trei în salon, acum trei în trei părți, cu gândurile pôte în deci de părți.

A dóua di Padu se presentă la Căldărescii cu dorința de a vorbi neconturbat de nimeni cu Eleonora. Acésta îl aștepta. Fața îi era palidă, ochii obosiți de insomnie și tot corpul era cuprins de tremurături ușore. Când îl vedù îngălbeni mai mult, buzele îi s'au vinețit și nu avea putere a-i grâi.

Padu își avea planul conversației făcut înainte, căci scia el, că ori cum va începe Eleonora, dela el atêrna să aducă vorba la calea, care îi convenea lui.

— M'am ținut de cuvânt — cu aceste se presintă Eleonorei și se puse pe un scaun, căci ori cât era de resolut, tot simțea în intern o vâlmășală de simțeminte și picioarele îi păreau a fi obosite.

Urmă o mică pausă. Nici unul nu avea putere de a începe nimic. În fine Padu a invins și începù el.

— Acum cred că imi poți vorbi neconturbată și negenată de nimeni, domnișoră Leni.

— Acésta o am și dorit domnule.

— Ei bine, îți stau la dispoziție.

— Înainte de toate te conjur să imi spui adevêrul.

— Da.

— Ei bine, acum se imi promiți încă una, că tot ce vom vorbi noi, va rămânea cel mai mare secret cu deosebire înaintea părinților mei.

— Va rămânea.

Asta e bine — își gândi Padu — foarte potrivit pentru mine, căci cu ea voiu isprăvi cu mult mai ușor. De o greutate va să dîcă am scăpat, de răfuiala cu părinții.

— Acum domnule, te rog să-mi spui cum și pe ce cale ai ajuns la cunoscința, la conflict și pe urmă la tragedia acésta cu Veran — cu mirele meu?

în vârful catartului, unde a înfipt o broșură de curênd apărută în ediția „Ligei culturale“, ce pòrtă titlul: „Programele naționale ale Românilor din Transilvania și Ungaria“.

Acésta fâlfaia în locul celui mai înalt stég, ca simbol, că tot Românul e dator să-și ofere munca sa pentru realizarea programului Românilor ardeleni.

După o primblare de mai multe ore cu „Elisabeta“ ne-am re'tors în port la orele 5. Debarcarea s'a făcut în ordinea dela început și tot între sunetele lui „Deșteptă-te Române“ cântat de capela militară și din instrumente și din gură.

În România există peste tot obiceiul, că musica militară cântă numai strofa primă și ultimă a Imnului cu instrumente, ér celelalte din gură.

Tot asemenea și lăutarii țigani, între cari adeseori am observat cântăreți distinși.

* Constanța, Septembrie 1894.

În toate serile petrecute în Constanța, a fost în „Salonul de cură“ bal, odată dat de primărie în onôrea studenților, altădată de studenți, în onôrea cetățenilor etc. etc.

Balul a fost totdeauna bine cercetat. Tot ce are Constanța mai ales era în sala de dans, de multe-ori așa indesuită, încât ori cê învêrtire era imposibilă.

Frumósele fiice ale mării și oficerimea cu elegantele-i uniforme, ridicau mult splendórea societății.

Am luat și noi Ardelenii parte și spre mirarea noastră ne-am convins, că în România o asemenea petrecere nu are nici un timbru național. Multe din dansurile noastre românesci nici după nume nu se cunosc. Nici barem dansul nostru de salon atât de frumos și elegant: „Romana“ nu se jócă.

Sprez, că societatea de curênd înființată: „Dacia Traiană“, va pune un deosebît pond și pe dansurile naționale și va da viitoarelor baluri din România un mai pronunțat colorit românesc.

Aceeași observare am de-a o face și față de *Concertul*, dat în sara penultimă de studenți, în beneficiul sêracilor din Constanța. Afară de declamațiuni erau mulțime de puncte strêine atât ca melodie, cât și ca teest.

De nu era corul Ardelenilor, care se tragă câte-o „doină de-a lui Lucaciu“, câte-o „Hai în horă de-a juca“ de să-ți crape baierile inimei, cu greu ai fi cređut, că te aflî la un concert românesc.

Mai mult pond pe cele românesci ori cât de simple ar fi! Trebuie să începi cu simplu, ca să poți ajunge când-va la compus. — Lipsa timbrului național e în dauna noastră. El trebuie să se pronunțe în toate acțiunile victii unui popor, care are de-a realiza idealuri mari.

Pe Padu încep să îl incurce întrebările așa directe, dar adunându-și toate puterile lui de a-și păstra liniștea, dișe :

— Răspunsul va fi foarte scurt, domnișoră Leni. Eu înainte de asta cu aproape cinci ani m'am dus la Paris, să îmi continui studiile, sau mai bine diș, să cercetez universitatea. Acolo am făcut cunoștința lui Veran.

— S'apoi? — îl întrerupse Eleonora.

— Așa am făcut cunoștința. Conflictul ne-a venit — nici nu îmi mai aduc bine aminte cum, căci eu am încunjurat ori-ce ocazie pentru de-a veni în contact cu el, dta scii bine domnișoră Leni, că eu sunt om pacinic, mie nu îmi plac certuri și de al de aceste.

— Eu sciam de o conferență a d-văstră din Paris, unde ați avut nu sciu ce contradicții.

— Nu îmi aduc aminte să fi fost la nici o conferență cu Veran.

— Curios, dar acesta nu este lucru de căpetenie, — continuă numai.

— Ei bine ce mai vrei? — dișe Padu făcându-se mirat.

— Vreau să continui, să îmi spui mai departe, cum ai ajuns la duel — răspuse Eleonora devenind erăș tot mai agitată, căci vedea cum Padu vrea să incurce totă istoria.

— La duel? — La duel am ajuns, trebuie să îți spun, că nici eu nu sciu cum. Eu după ce am venit aici am ținut la prietinia noastră vechie și am căutat peste tot locul societatea dtale, — poate acesta nu...

— Scind despre conflictul dtale cu Veran și scind, că relațiile între Dvăstră numai prietinesci nu sunt, trebuia să îmi spui mie, și trebuia să mă încunjuri!

— Eu să îți spun, pentru ce? Trebuia să îți spună Veran, căci era mai apropiat de sentimentele și favorurile dtale.

— Așa judeci dta acum, dar atunci nu ți-ai adus aminte, că conduita dtale va avea urmări?

— Nu, pentru că eu nu am avut nimic cu Veran, nu sciu dacă a avut el ceva cu mine.

— Îți aduci aminte după balul acela, când ai venit în vizită, spunea-i, că nu îl cunoști pe Veran?

(Va urma)

UN ZIMBET.

„Durere e amorul“, șoptii privind la tine
„Căci vecinic chinuesce el inime vergine!“
— Tu însă, zimbînd galeș la trista mea gândire,
Imi răspunseși, că este „cerescă fericire!“

Și-atuncia, ca prin farmec, din aprig apostat,
La zimbetu-ți cucernic de dîină, m'am schimbat
In credincios fanatic al tainicelor șopte,
Ce drăgostos rostite-s în liniștita nôpte!...

Ioan Scurtu.

TEOREMA LUI PYTHAGORA.

Enrico Castelnuovo.

Comisarul regese luă a două prisă de tăbac. Eu pu-sei în liniște creta, buretele și liniatul pe catedră și părăsii sala de examen. Deși cu presimțiri triste pentru viitor, totuși mergeam sumet, cu capul ridicat, însoțit de risetul apăsător a unor conșcolari.

Patru sau cinci soți de suferință, cari au depus examenul cu acelaș strălucit succes, mă așteptau afară.

„— Căduț?!“

„Cu trîmbiți și cu chimbale!“ răspusei eu cu o nepăsare notabilă. Și mai adausei: „Eu totdeauna am diș: Matematica este numai pentru hovizatori inventată! Eu nu pot hoviza“.

„Nici eu“, strigă unul dintre soții mei de nefericire.

„Ce întrebare ai tras?“ întrebă un altul.

„Pah! Teorema lui Pythagora. Pofitim, ce-mi pasă mie, dacă pătratul de hypotenusă este egal sau neegal cu suma pătraților de pe ambii cateți!“

Un idiot de vre-o 16 primăveri, mă mângăia: „Nu-ți pese nici ție nici mie, și la nime în lume. Și apoi dacă sunt egali, pentru ce nu se îndestulesc cu cunoștința acesta frumoasă? Trebuie ei să mai argumenteze fapta acesta sguduitore? Și dacă nu sunt egali, pentru ce să o mai arătăm noi?“

Eu făceam o mutră interesantă: „Mi-o puteți crede“, dișei eu cu vocea unui om de mare experiență: „Totă vina ăce în planul cel rău de învățămînt. Tatăl meu totdeauna o dișe acesta, și până când nu se vor îndrepta trebile, până atunci nu vom învăța nimic de Dómne-ajută în scólă“.

Plecasem acasă. Pe drum mi se rēci în un mod însămnat prima mea speranță întemeiată, trebuie să recunosc.

Acel examen infam de nenorocit în adevăr, că a fost de cea mai mare influință pentru viitorul meu. Imi era invederat atât mie, cât și celorlalți, că nici odată nu am să devin matematic mare. În urma unei decisiuni familiare părăsii scólă reală.

Mijlόμεle părinților mei nu-mi permiteau a începe din nou studiile în un gimnasiu. Așa am fost silit a întra de-a dreptul în viața practică, unde mai îngrabă o puteam scôte la ceva.

Părăsirea vieții de student nu-mi era așa ușoră. Antipatia mea față de matematică, nu se estindea și asupra celorlalte studii, în cari după părerea profesorilor mei, am fost chiar destoinic și în fine — eu am iubit scólă. Eu iubeam zidurile acele stricte, cari le umpleam noi copii cu viață și bucurie, iubeam băncile, pe cari sburdateci le sgăriam cu bricegele noastre, iubeam chiar monstrul acela negru, tabla din scólă, mar-torul întempleriei mele din urmă.

Și întemplerăia acesta — am de a o datori numai teoremei lui Pythagora. De mi se venea altă întrebare cine scie pôte scăpam tēfer.

Nôptea în urma aceluia examen, am petrecut-o foarte neliniștit. În continu vedeam pătratul acela înflorător atárnând de hypotenusă lui. În drēpta și în stînga ședeau ca spirite rēutăciome pătrații mai mici. Un amestec de linii, de litere mari și mici șovăiau de-a valma și în cap ciocăneau: BAC = NAF; NAB = DEA.

Trecuse o mulțime de ani, și încă nu-mi eșise din cap acea greutate apăsătoare, care la cea mai mică gândire îmi aducea pe Pytagora, cu teorema lui înainte.

Cu timpul însă totuși Pytagora cu pătrății lui m'a crutat, dispărându-mi din memorie.

În fine șterse timpul, care cu buretele lui șterge multe lucruri de pe tabla memoriei noastre, cum dic, șterse dăile și suvenirul de tristă memorie a orei de matematică. Din întâmplare însă în săptămânile trecute îmi ajunse un caiet al fiului meu în mână. Observai în el o figură cunoscută, dar înfiorătoare: Desemnul pentru demonstrarea teoremei lui Pythagora.

Vai de păcatele mele! Blăstēmul se estinde și asupra moștenitorilor, strigai eu. Sărmanul băiat! Să-i fie și lui teorema învățatului grec așa de stricătoare ca odinioară mie! Când veni băiatul meu dela școală îl întrebai cu provocațiunea întregii mele demnități: „Ați ajuns în Geometrie la teorema lui Pythagora?“

„Da tată“, răspunse el cu nepăsare.

Eu făcusem serios din cap.

„O teoremă foarte grea“, dăsei eu.

„Pentru ce?“

„Mi se pare, că tu vrei să mă faci să cred, că nu-ți este grea?“

„Nici nu-mi este.“

„Așa! Numai nu te prea lauda, scii bine, că mie nu-mi prea plac laudele.“

„Tată!“ îmi dăse el, „cum îți poți și inchipui, că eu mă laud. Îți voi arăta îndată contrarul.“

Luă o foie de hârtie, un creion și începu a schița cu o iuțelă fermecătoare figurile cabalistice de triumphiuri.

„Ce privesce argumentarea“, dăse el, „în adevăr că sunt în nedumerire. Însă numai ce privesce alegerea. Noi am învățat patru cazuri. Îți este tot una pe care ți-o aleg?“

„Da“ dăsei eu. — În adevăr. Băiatului meu îi era ușor. El putea scrie ce voia; eu eram nevoit a primi totul de bun.“

„Așa dar voi lua pe cel mai obicinuit.“

Dăse și făcu. El trase linii în sus și în jos, cruciș și curmeziș, așa cum ar fi trebuit să fac eu sărmanul de mine înainte de acesta cu 22 ani. În tonul convingerei celei mai adânci îmi argumenta matematicul meu, că triunghiul BAC este egal cu triunghiul NAF; că rhombul RHAB stă în raport, pentru mine ceva ne mai audīt, cu pătratul DEAB; că în fine cutare este egal cu cutare, acesta cu acesta, de unde apoi urma cu consecința cea mai invederată de pe lume, că pătratul cel mare BHIC trebuie să fie în suprafață egal cu suprafața pătrăților CAFN și DEAB, luați împreună.

„Și acum“ dăse fiul meu în grabă, după ce a terminat cu argumentarea acesta infricoșată, „acum vom aplica un alt metod, și vom ajunge la acelaș rezultat.“

„Pentru Dumnezeu!“ strigai eu, să ne indestulim cu cât a fost. Să ne odihnim puțin de atata batere de cap.

„Să ne odihnim! Pentru ce? Eu nu sunt obosit de loc.“

Bre! Nici nu e obosit! În capul lui trebuie că e ascuns un Newton. El a fost o convingțiune vie despre validitate de moștenire a teoriei lui Dumas.

Eu îl priveam cu un fel de frică plină de venerațiune.

„Tu ești pôte cel mai bun matematic în clasă?“ îl întrebai eu plin de respect.

„Nu tocmai“, răspunse el. „Doi dintre conscolarii mei sunt ceva mai buni. De altcum ce privesc teorema lui Pythagora, fie-care își dă silință să o scie bine, pentru că nime nu voiesce să fie socotit între măgari.“

Între măgari... din gura fiului meu aușisem aceleași cuvinte, cari am trebuit să le aud acum 22 ani în ziua de tristă memorie a examenului meu.

Însă eu am voit să ascund acest decor. De aceea dăsei: „Sciu eu, sciu am glumit numai, că tu ai fi cel mai bun. Pentru-că înțelegi teorema lui Pythagora nu trebuie să-ți inchiuiesci cine scie ce.“

„Acea nici nu o fac. De altcum sunt și în clasa noastră vre-o câțiva, cari nu sunt atenți, și atunci e ușor de esplicat, că ei nu pot să înțelegă acesta teoremă, și sunt socotiți între măgari!“

Eu trebuia să-mi aduc aminte de figurile, cari le făceam prin caiete pe sub bancă și de lecturile, cari mi le-a adus profesorul Roveni înainte. Fără de a scii m'a luat gura pe dinainte, și dăsei: „Așa este. Alt-cum nici nu-mi pot eu esplica, pentru ce nu am sciuat atunci...“

„Cum? Dta?...“ mă intrerupse băiatul, privindu-mă cu mirare și — înroși ca racul. Aș putea da ră-mășag că: el avea voie să ridă cu hohot.

Eu mi-am pus mâna pe gura lui.

„Taci, taci! Să lăsăm jos cortina.“

Teorema lui Pithagora, precum se vede, m'a mai costat o umilire simțitoare, cu toate aceste nu-i mai sunt dușman ca odinioară. Între teorema lui Pythagora și mine nu va fi ce e drept nici odată o prietină adevărată, dar mă dedau a o privi, ca un prietin de casă neincunjurat. Și față de acesta trebuie să observi totdeauna legile de politeță convențională; chiar și atunci când personal îți este antipatic.

Trad. de Ioan Cândea.

FELIURITE.

Una și alta.

Isteții. Ungurii își bat joc întotdeauna de poporul nostru, dicând în îngâmfarea lor rescocoiată, că românul e prost. Dacă însă suntem atenți la daraverile dilnice ale țeranilor unguri și le asemănăm cu cele ale poporului nostru, ne vom convinge, că țeranul ungur este superior românului — în prostie. Combinația și judecata naturală a românului nu o are ungurul. Spre a dovedi acesta, vom face din când în când câte-o mică

colecție de prostii unguresci, dând de astă-dată două cazuri, scose firesce din foile unguresci.

Un țeran, ungur neos de pe pustă, cu dare de mână, având depuși la o bancă dela oraș 200 fl. și auzind el de undeva, că la o bancă din Peșta s'a dilapidat o sumă mare de bani, își viră cărticica de depunere pe turécul cismei, ia „focoșul“ a mână și mergend la bancă, își cere banii.

Casarul îi predă două bancnote de câte 100 floreni.

Țeranul le ia în mână, le pipăie, le întorce și pe dos și pe față și după ce vede, că sunt în adevăr două bancnote de câte 100 fl., dice:

— Ei bine, dar aceștia nu sunt banii mei, eu când am băgat bani la bancă, am dat bancnote de câte zece floreni. Mie îmi trebuie bancnotele mele.

Casariul se silește a-l capacita, că forma bancnotelor nu hotărăsește, e vorba să fie valoarea egală.

După ce cu mare greutate îi intră acesta în cap țeranului, dice:

— Apoi dacă-i așa, fie! Primesce banii înderept. Casariul necăjit, că-i face atâta de lucru, îl intră, că pentru ce i-a scos, ca să-i depună ăra.

— Apoi d'ăia, dice țeranul, că am auzit că pe la bănci se fură banii, *teremtette*, și am voit să ved cu ochii, că *banii mei sunt în bancă*. —

Un alt cas.

Nu de mult s'a făcut în Cumania calea ferată pe la Matra. Intre acționarii călei agenții au câștigat și câți-va țerani unguri de pe acolo, promițând — cum fac agenții — o dividendă mare. La săptămâna, după ce s'a deschis calea ferată, câți-va dintre țerani, conduși de sfătosul „István bá” s'au dus cu trenul la Pesta, să vadă cât de mari vor fi dividendele.

— Mărirea dividendelor — le dice președintele societății — atarnă dela aceea, că vor călători mulți oameni pe tren și va fi mare transportul de mărfuri?

Țeranii se întorseră acasă, să mai sfătuiră și rezultatul a fost, că a doua zi la plecarea trenului de dimineață se afla la gara X. István bá, cu hârtie și creion în mână și însemna numărul călătorilor. Acesta se repeta în fiecare zi, la plecarea fiecărui tren.

Șeful garei, nesciind ce va să dică asta, îl întreabă odată, că ce scop are cu însemnările acele?

— Eu sunt acționar și am și prietini acționari, țise István bá, și voim să scim venitul trenului, ca să nu ne înșele domnii.

Și István bá se află și acum întotdeauna la gară, fie frig, fie ploie, fie vânt și însemnă mereu.

* * *

Biciclist șiret. La o judecatorie din Danemarca s'a întâmplat următoarea istorioară. Acusatul era un tiner, care a comis păcatul, că a mers cu velocipedul pe stradă, pe unde era oprită comunicația cu velocipedul. „Scii dă, țise judecătorul, că pe strada aceea nu e permis a umbla cu velocipedul? „Sciu“. „Așadar ești aplicat a plăti pedepsa? „Da, dle judecător... adevărat să binevoiesci a-mi spune, pentru ce le este permis a merge pe acolo cu velocipedul principelui Waldemar și principesei Maria?

Judecătorul a devenit puțin confuz și ca să evite răspunsul, comunică tinerului, că de astădată îl iartă de pedepsa și poate pleca. Când însă era la ușă judecătorului îi veni în minte să-l întrebe, când a văzut el velocipedând pe principele Waldemar și pe principesa Maria pe strada cu pricina?

— Nici când, răspuse tinerul, bufnind în ris și părăsind sala judecătorei.

Legea dice: *non bis in idem* și astfel tinerul biciclist cu un șiretlic a scăpat de pedepsa.

* * *

Etatea bățului de primblare. O foie spaniolă scrie, că cea mai veche sculă a omului este bățul de primblare. Înainte de a cunoaște oamenii pălăria, opincile, rocul etc. deja au umblat cu băț.

Tot în foia acesta un medic combate moda de a umbla bărbații cu băț de primblare, care după cum

spune el, e stricăcios frumșetii bărbătesci. Bărbații, cari nu poartă băta au un corp mai svelt și umblet mai elegant. Pe când cei cari umblă cu băta li se aplică corpul spre partea dreaptă.

*

Nou mod de reclam. Prin țerile din Apusul Europei s'au scornit atâtea moduri de reclam, încât oamenii au devenit nesimțitori și nici nu prea cetesc reclamele. Acum însă s'a aflat în Paris un lec contra acestei apatii; *te silește să cetesci reclamul*, fiindcă ți-l trimite pe sirma de telegraf, *ca depeșă* și nu diua, ci *în puterea nopții*. Când dormi mai bine, te pomenesci că un oficial dela telegraf bate la ușă, având a-ți preda o depeșă urgentă. Deschiți, desfaci depeșă și cetesci:

„Cel mai bun mijloc contra pleșuviei este uleiul Drului X., specialitate, efect surprinzător. Deposit în strada V. Nr. 5“.

sau:

„Contra sughițului ajută sigur bombonele americane negre, o singură bucată opresce necondiționat sughițul, efect sigur, deposit strada N. Nr. 7“.

Reclamul în forma acesta are în adevăr efect. Lasă că priu aceea că te scoli din somn, ții minte depeșă, dar apoi mai comunică cazul și cuprinsul telegrammei și cu prietini.

Ce să dicem la aceste? Vorba românului: al naibii-i omul, până e viu!

Sciri culturale-literare.

Ca și în iarna trecută, așa și acum s'au inițiat câte-un ciclu de *prelegeri publice*, atât la Sibiu cât și la Blaș. Prelegirile sunt aranjate de reuniunile femeilor române din locurile amintite.

În Sibiu s'au ținut deja două prelegeri de domnii I. Popoviciu profesor, despre Chinezi și japonezi și de D. Rațiu funcționar de bancă, despre dezvoltarea băncilor, până în secolul al 17-lea. Dumineca viitoare va ține dl. profesor Dr. V. Bologa, a treia prelegere: despre baladă și romanță.

În Blaș s'au început prelegerile în sara de Sftul Nicolae, când a ținut o prelegere dl Dr. S. P. Radu, având subiectul: Schițe din cultura și educațiunea românilor, până la finea republicei.

*

Ca o suvenire plăcută dela procesul memorandumului, a apărut în Italia o carte de cunoscutul filo-român Roberto Fava, cu titlul *Ricordi Rumeni*. Ea cuprinde în 14 capitule impresiunile autorului, ce și le-a câștigat petrecând în mijlocul nostru: în Cluș, la procesul memorandumului, în Blaș, Brașov, Bucuresci etc.

Pe lângă cuprinsul său interesant, cartea ni se prezintă chiar și în exterior de tot simpatic, fiind învelită într'o *bandă lată de tricolorul nostru*, ăr pe pagina titulară se află două strofe din imnul nostru național „*Deșteptă-te române*“.

Cartea este de un volum de 300 de pagini octav și costă 1 fl. 75 cr. v. a.

Autorul își ia adio dela România cu următoarele cuvinte:

„Salve, o bella e poetica Romania! Salve o nobile nazione prediletta dal Genio; salve o madre sublime di martiri e d'eroi! etc.“

*

Foia umoristică „*Vulturul*“ din Oradea-Mare, cu anul nou intră în al IV-lea an al existenței sale. Reco-

mandăm atențiunii publicului acesta fôie umoristică, care din an în an promite a câștiga publicului tot mai multe momente de distracție, fiind atât glumele, cât și ilustrațiile ei cu spirit și haz. Eșe în 1 și 15 a fiecărui luni, cu prețul de 6 fl. pe an și 3 fl. pe $\frac{1}{2}$ an, cari au să se plătescă înainte, după deviza „Vulturului“ :

Humor și satiră

Plăți, dar și reschiră.

De ale modei.

Toalete de iarnă. Colorile verđii în tôte nuancele, jôcă rol însemnat în iarna acêsta pentru toalete de ăi. Cele mai multe toalete sunt fôrte simple. Corsage-urile (talii) sunt mai moderne din Astrachan ori Hermelin. Aceste corsage-uri sunt simple de tot cu mâneci, largi „ballon“ din stofa rochiei. Rochiile, cari în timpul din urmă pe dinjos sunt de tot largi, sunt cele mai multe simple, cel mult cu o tivitură de astrahan sau hermelin. Aceste toalete apoi sunt căptușite bine, spre a le îmbrăca fără altă îmbrăcăminte de iarnă.

Boa mult întrebunțat în anii din urmă rămâne încet cu încetul la o parte. Dame, cari țin cont de modă, nu mai pörtă boa de loc. Toaletele de catifea încă vor fi moderne anul acesta. Fôrte elegantă este o toaletă de catifea nêgră brodată. Rochia pe de desubt în o lățime ôre care este brodată astfel, încât prin broderie să se vadă căptușala rochiei, care nu pôte fi decât din mêtasă, mai potrivită rosa, șau în colôrea plumănilor. Asemenea și corsageul să decoréză tot cu așa broderie.

Braul de piele albă și gălbuie este luat fôrte mult în întrebunțare la ori ce fel de toaletă. Ca și până acum, corsage-urile și blouse-le de mêtasă ușoră, sunt purtate șara cu plăcere. Blouse din Gaze, spițură și mêtasă cu flori vor fi la ordinea ăilei. Măncile la aceste blouse sunt largi de tot și scurte până în côte, unde să sfârșesc prin o legătură (bandeau) de petea.

Pentru toalete de soire-uri și baluri să întrebunțéză anul acesta colori cu compoziție fôrte delicată d. e. verde deschis cu galbin, rosa cu lila, verde deschis cu albastru deschis, galbin deschis cu alb etc. Frumôsă este o toaletă de bal din tulle rosa și cusută fôrte des cu mărgelile aurii sau cu mărgelile de cristal străveđii și decorată cu rosete din petea albastră deschis. În general vorbind, toaletele de elită pentru baluri în anul acesta vor fi fôrte multe decorate cu fiffirigi sau cu mărgelile cristaline, cari la lumina lampelor fac efect grandios ochilor.

Materialul cel mai întrebunțat pentru decorarea corsage-urilor sunt broderiile cele mai fine. Spițura a cam rămas afară din combinație.

Eleganța nu mai constă în decorarea încărcată a toaletelor, ci în simplitatea elegantă și cu gust.

Cele mai multe toalete de bal și soirée-uri sunt cu șlepuri moderate, nu mai sunt lungi ca până aci.

Jupon-urile (rochii pe de desubt) să fac și acum din mêtasă și cele mai multe din mêtasă deschisă și arătătoare.

Pentru entrée de bal să fac pelerine din broderii fine, aplicate pe tulle, care este căptușit cu mêtasă sclicioasă. Aceste sunt de o elegantă rară și nimic nu concureză cu ele.

Mai amintim, că mânușile albe de piele cu cusături negre vor fi fôrte mult căutate în iarna acêsta pentru petreceri și baluri.

Colôrea albă să estinde până la ghiete; la baluri în anul acesta rolul de frunte îl vor avea ghețele de piele albă.

În fine amintim ceva și despre pălării, cari în anul acesta sunt cari de cari mai curioșe. Tot ce putem ăice este, ca să se ferescă damele de încărcarea prea multă și prea estinsă în două părți, adecă orizontal, d. e. din stânga în drêpta. Am vedut multe, cari de două părți erau până la gretoșare încărcate. Să întelege, și cu pălăriile să ține cont la toaletă.

Lora.

De ale casei.

Contra buzelor crepate de vânt. Buzele nu este bine și nici frumos să se lingă cu limba, căci strică mult în fineță. Buzele crepate și uscate de vânt trebuie unse în tötă șara cu apă amestecată cu glycerin. Dacă buzele sunt în stare mai rea, atunci să se folosescă alifia următoare: 12 grame de cêră fină de stup și 66 grame ulei de olivă. Cêra trebuie topită și amestecată bine cu uleiul. Ca să aibă și un miros mai plăcut să pôte pune câte-va picuri de benzoe. Să întrebunțéză după ce s'a recit.

* * *

Carnea de purcel afumată. Aducem la cunoșcința stimatelor cetitôre un metod ușor pentru a avea carne gustuôsă de purcel, care să pôte păstra aprôpe un an, fără să își pêrđă din gustul ei bun.

Să pôte pregăti din purcei de un jumătate de an și trebuie să fie grăsuți.

După ce purcelul este pârilit și curățit frumos, să scot șuncile afară și capul să taie jos. Carnea cu costițe cu tot să taie în trei-patru fășii de-a lungul. Bucățile aceste să udă bine cu apă cu usturoiu (aiu) și să presară cu sare. La un purcel să mai ia încă un jumătate kilogram de Salitru (Șaletrom) și un sfert de funt de piper pisat mărunt, aceste tôte trebuie presărate pe carne, pe partea cea din lăuntru și cea cu pielea și freată bine. Carnea preparată astfel să pune în o covată (moldă) și să lasă așa două săptămâni. În tötă ăina însă trebuie întorsă. După două săptămâni să scôte afară din zama ce îi s'a făcut; piperiul trebuie sters bine cu un stergar curat. După aceea să înfășură în hârtie curată, astfel că hârtia numai odată să o înfășure; (să nu fie dublă) hârtia trebuie acătată cu ace să nu se desfacă. Cărnurile aceste să se lege pe sfôră bună și să se pună în horn (urloiu) liber la fum. Dacă s'a afumat îndestul să se scôtă carnea din hârtie. Carnea acêsta friptă, dar cu deosebire fiartă și apoi întrebunțată rece e fôrte gustuôsă. După ce s'a sbicit bine să pôte întrebunțată și nefiartă, crudă precum este.

O recomandăm atențiunii.

Corespondența.

Dr. El. în Bucur. Am primit; mulțămitele nôstre. Să ve publica.

Jos. P. în Doft. Mulțămitele nôstre pentru lucrare.

Em. S-o în Bl. Poesiile trimise să vor publica; mulțămite.

Pentru mai mulți. Găciturile de șac, cari să deslêgă după săritura calului, publicăm.

Gr. M. în Bucuresci și A. în S. Mulțămitele nôstre; urméză scrisôre.

Red.